

Niet het verstand maar het voorstellingsvermogen schiet te kort.

Een artikel in de Groene Amsterdammer eind jaren zeventig. Hierin herkende ik voor het eerst een theoretisch compagnon, die kon verwoorden waar ik in de praktijk van het onderwijs tegenop liep. We realiseren technisch veel zonder ons werkelijk voor te stellen wat we ermee realiseren. Günther Anders (1902 -1992) onderzocht welke oorzaak daaraan ten grondslag lag en kwam tot bovenstaande conclusie (art 1980).

Als we ons niet voorstellen wat we technisch kunnen, zijn we slechts betrokken bij de uitdaging: ik zal het waarmaken, maar niet bij hetgeen we er mee waar maken. Beschouwingen moeten veranderingen kunnen worden, stelde hij. Gebrek aan fantasie als moderne vorm van gewetenloosheid. Het gaat er in onze tijd in de eerste plaats om het geweten aan te scherpen en op te scherpen, de morele fantasie, het moreel besef op te rekken (G. Andersi)., mensen sensibel te maken voor de morele aspecten van de betreffende probleemsituatie. Er is alle reden om met G. Anders de onderlinge verhouding tussen onze emotionele vermogens en onze intellectuele capaciteiten, de zogenaamde 'antropologische divergentie', nader te bekijken.

Anders beschrijft hoe er een kloof is ontstaan tussen hetgeen we produceren ('herstellen') en hetgeen we ons kunnen voorstellen ('vorstellen'), tussen doen en voelen, tussen weten en geweten. In de loop van de tijd is de klassieke verhouding tussen handelen en fantasie veranderd. Onze voorouders vonden het vanzelfsprekend dat de mogelijkheden van hun fantasie veel groter waren dan die van hun werkelijke kunnen. Inmiddels geldt het omgekeerde: het menselijk voorstellingsvermogen is slechts beperkt, vergeleken bij het bijna onbeperkte technische vermogen van zijn apparaten. Met zijn verantwoordelijkheidsgevoel, zijn moreel besef is de mens niet meer in staat zich voor te stellen, wat hij met zijn verstand en handen heeft gemaakt.

'De mens is zowel groter als kleiner dan hijzelf': met zijn technisch veruitwendigen, met zijn apparaten overtreft hij zichzelf; met zijn verantwoordelijkheidsbesef, zijn morele fantasie blijft hij bij zichzelf ten achter, is hij niet opgewassen tegen zichzelf. Zo kan ik rouwen om één enkele dode, daar kan ik me een voorstelling van maken; daar kan ik kapot van zijn. Maar tot veel meer is mijn gevoel niet in staat. Een mega -dode (1.000.000 doden), dat is alleen maar een getal; daar kan ik me niets bij voorstellen. Ik bega gemakkelijker een mega -moord via een druk op de knop dan een persoonlijke moord! En dat niet alleen om technische redenen, maar juist ook om morele redenen: massamoord ligt zó oneindig ver buiten de sfeer van handelen die ik me kan voorstellen en waartegenover ik een standpunt kan bepalen, dat het plegen van een massamoord niet door gevoel of voorstellingsvermogen wordt belemmerd.

Hoe onmetelijker de daad, hoe geringer de remming. Günther Anders Zie ook: Wij Eichmannetjes: <https://bosjananne.wordpress.com/teksten-van-en-overguntheranders/inleiding-en-commentaar-op-gunther-anders-wij-eichmannetjes/> Die beweinte Zukunft; <https://vimeo.com/37359723> , maar hoed je dan voor zijn felle woorden